Defraudantova žena.

Napsal Herczeg Ferenc. V mad'arského přeložil Al. N—ý.

Přinesli mi ranní poštu. Mezi haldou novin a cenníků našel jsem psaní, z jehož adresy ihned jsem poznal ruku Kolomana Aldóa. To okrouhlé, pečlivé a oku se zamlouvající písmo nejednou už mne zvalo k příjemné domácí slavnosti.

Psaní posláno bylo z Rjeky. Před týdnem odejel Aldó do Opatije, by si tam poopravil své nervy. Poslední čas vypadal poněkud divně.... Jak se mu asi teď vede?

Psaní znělo:

Drahý Emerichu!

Zítra už vědět bude celé království, že jsem se dopustil zpronevěření. Nebylo mně možná napraviti mého zločinu. Nevím, jak přežiju svou hanbu, ale to vím, že se už za živa neuvidíme. Pro staré přátelství tě prosím: připrav mou dobrou, ubohou Vilmu na tu hroznou ránu. Nemá o ničem ani potuchy, i nerad bych, aby se o tom, co se stalo, z novin teprve dověděla. Pokusil jsem se jí psáti, ale nebyl jsem s to. Ty jsi býval vždy shovívavým k poklesnuvším. Snad dovedeš představiti si také mne jako člověka nezlého, třebas jsem se zlého dopustil. Řekni Vilmě, by mně — může-li — odpustila, a polib místo mne mé ubohé děti. Bůh Ti to zaplať. Zdraví Tě

Tvůj nešťastný

Koloman Aldó.

Douška. Nechci Tě nikterak zatahovati do svého bídáctví, proto můžeš zcela směle tento dopis odevzdati policii.

Koloman.

Aldó byl jedním z mých známých, jemuž bych byl ochotně svěřil čest i majetek svůj.... S hořkostí jakous vyznávám, že byl z mých důvěrných přátel už druhým, jenž se defraudace dopustil. První z nich byl zrovna tak jemná duše a pořádný člověk jako Aldó, i on byl příkladným otcem rodiny a úředníkem přízní svých představených se těšícím....

Tak o desíti hodinách zaklepal jsem u Aldóových. Bydleli na konci města, okna bytu jejich hleděla do veřejných sadů. Netřeba ani podotýkati, že jsem neměl ani zdání o tom, co jeho choti řeknu. Prosím vás, jak také říci milované a milující ženě, že muž její je podvodník. Co se toho týká, marně byste hledali nějakého návodu ve "Slušném společníku".

Paní Aldoová dlela v saloně s dětmi při posnídávce. Jako starého domácího přítele s radostí mne přijala.

"Přisedněte, kmotříčku Emerichu," pravila domácí paní, "dostanete také našich teplých koláčků!"

Nač jsem po deset let nepřipadl, to jsem nenadále nahlédl, když jsem se rozhlédl po Aldóově bytu. Nešťastník musil se státi defraudantem! Jeho chybou bylo, že jako vzácná duše pohrdal vším, co bylo všedním, profanním. Aldó stal se obětí svého umělecky vytříbeného vkusu. Nenáviděl z té duše papírové čalouny, barvotisky, laciné budapešťské čalounické ozdůbky a tretky. Byt jeho byl zařízen s onou prostou nádherou, jaká karakterisuje soukromé příbytky knížecí. Strop byl vyzdoben vzácnou prací štukaperskou, stěny zdobily hedvábné čalouny a pravá umělecká díla. Pokoj hleděl na polední stranu, a bylo v něm neobyčejně jasno, ač se venku sníh hustě s oblohy chumelil. Nad benátským svícnem pro plyn zařízeným visel skvostný obraz Bunnyův. Aldóova rodina žila v čistém a příjemně zdravém ovzduší.

Choť jeho činila vždy na diváka tak svěže kvetoucí dojem, jako by z mrazu do pokoje právě byla vešla. Měla husté kaštanové vlasy, jež se jí vlnily nad vzdorně energickým obličejem, jehož pleť byla trochu přisnědlá. Výraz očí jejich byl pronikavý a veselý, ústa měla poněkud veliká, ale krásně vykrojená a v nich nádherné zuby. Když se tváří ke světlu obrátila, tu jste postřehli, že jemné chmýří dodávalo pleti její sametové hebkosti. Byla trochu kostnatá, ale víc půvabná. Šatila se vždy jednoduše, ale neobyčejně vkusně. V té chvíli měla na sobě světlemodrou bluzičku a bílou flanelovou sukni. Nožky její nebyly právě malé, ale ladně zformovány a vězely ve střevíčcích, — pravých to skvostech ševcovského umění.

Obě její dcerky byly bíle ustrojeny, hedvábné vlásky měly modrou pentlí staženy s mašlí nad ouškama. Obě tyto plavovlásky byly úžasně krásné. Růžolící, boubelaté a jemňounké jako—prosím za odpuštění! — mlékem vykrmená selátka. Na jejích tvářích s rozkošnými důlečky pohrával neustále klidný úsměv jejich matinky.

"Dostal jsem psaní od Kolomana," začal jsem.

"Mně také včera psal," vpadla mi do řeči domácí paní. "Pozítřku bude prý doma."

A hned na to v žertovném rozhorlení dodala: "Ani si nedovedete představiti, co taková ubohá vdova po živém zkusí! Dnes také měla jsem už velikou mrzutost; objevilo se, že mne moje "bonna" okradla."

"Sářička?"

"Ano."

"Koloman psal mi, abych vám něco vyřídil, proto jsem k vám také přišel," pravil jsem po chvíli.

"Že vím, co to asi bude! Chce stůj co stůj, abychom odpustili mému bratrovi úrok. Často jsme se už pro to spolu pohádali. Ten člověk má z marcipánu srdce, kdyby mne nebylo, jistě by nás přivedl na mizinu...."

Tvář paní Aldóové pojednou se rozjasnila. Mluvila o dobrém srdci svého muže a tu si na něco vzpomněla.

"Pojďte, ukážu vám něco. Ale ať to nevypleskáte, sic byste dostal!" ....

Zavedla mne do sousedního pokoje. Na pianu z ebenového dřeva stála soška z bělostného mramoru. Bylo to sousoší jejích dcerušek. Hlavičky jejich se k sobě — v úsměvu — klonily. Byla to krásná a zdařilá zpodobenina jejich.

"Tot' překvapení proKolmana k vánocům! Ani zdání nemá, že holky k sochaři chodily. Měla jsem pořád strach, že to některá z nich při stole vyblepne, ale zachovaly svědomitě tajemství. Jak, líbí se vám to sousoší?"

"Velice!"

A teď jí řekněte, že její choť dopustil se zpronevěry!

"Strýčku," pravila starší holčička, "my už umíme vánoční říkání.... To tatíčkovi je předneseme!"

"Předneste je kmotříčkovi!" vybídla je matka.

Obě najednou spustily. V říkání tom mluvilo se o pastýřích, o ovečkách a andělících. Oči domácí paní zarosily se při molovém a přitlumeném žvatlání jich hlásků. Mrzela se pro to pohnutí na sebe a vysmála se sama sobě. Když holčičky skončily, políbil jsem je. Všaktě otec jejich uložil mi, bych je jménem jeho políbil. Tak bych tedy byl dostál příjemnější části svého úkolu. Ale prosím vás, řekněte potom paní, že muž její dopustil se zpronevěry!

Donesli třešňovku. Paní Aldóová vypila jí půl stopečky, mne pak zachvátil jakýsi příjemný a lehkovážný fatalismus. Bylo mi pojednou tak, jako by zbytečností bylo utrapovati se s Kolomanovou záležitostí. Však nějak bude! Třeba se zajímati pouze o to, co tu jest: o krásný byt, o přívětivou domácí paní a o její roztomilé dětičky. (Možná, že podobná duševní zmalátnělost svedla Aldóa k defraudaci.)

Domácí paní podívala se na hodiny, i stiskla elektrický knoflík.

"Teď děvčata oblekou. Před obědem musí se na hodinku projíti. Vy pak, kmotříčku Emerichu, povíte mi zatím, co mi vzkazuje můj muž."

"Ano."

Vešla do pokoje Julka, komorná.

'Milostpaní," pravila tajemně, ale s tváří radostí planoucí, "jsou tu od policie!"

Při slově policie obešlo mne ledové zamrazení, jako by pro mne přišli.

Do pokoje vstoupila černá postava. Byl to snědý člověk s nalíčenými kníry, od oka starší pán. Na první pohled poznal jsem, že je to tajný. "Poslal vás pan ředitel?" optala se domácí paní.

"Tak jest, milostivá paní."

Aldóova choť obrátila se ke mně.

"Dopsala jsem policejnímu řediteli v záležitosti Sářině. Kdo by to byl do té svatouškyně řekl! Ukradla mi smaragdovou brasletu, právě ne příliš drahou, ale mně drahou, poněvadž jsem ji dostala od muže, když se nám narodila Lízinka.... Julka našla mezi bonninými věcmi zástavní lístek na ni. I vyšlo na jevo, že ta licoměrnice měla "lásku", jistého sluhu od pošty, a jemu ženě peníze za ni dala. A přece je to děvče z vážené rodiny občanské!"

Ulevilo se mi! Díky bohu, že se jenom o to jednalo, do poledne bude mi vždy ještě možno připraviti paní Aldóovou....

Po té byl jsem svědkem trapného výjevu. Zazvonili na bonnu nic netušící. Bylo to rusovlasé, boubelaté, poněkud obmezeně vypadající děvče. Tajný nenadále k ní přiskočiv zařval na ni hromovým hlasem: "Zlodějko!"

Chuděra zbledla jako šatka, počala se třást a fňukat. Pranic nezapírala. Ano, ukradla a zastavila brasletu.... Peníze pak dala svému ženichovi, poštovnímu sluhovi.... Jakýsi schodek objevil se v jeho služebních penězích (tuším, že běželo o nějakých 22 zlatých!) a poněvadž královský poštovní úřad nemá v takových věcech žádného smilování, chtěla Sára zachrániti existenci svého ženicha... Domnívala se, že milostivá paní ztráty braslety nezpozoruje, poněvadž již už přes rok nenosila.... Mínili, jen co by si tolik ušetřili, ihned skvost ze zastavárny opět vykoupiti a na místo jeho znova jej položiti....

"Dobře, dobře," pravil policejní úředník. "Tedy poštovský byl tvým spoluvinníkem? Inu, vyšetřím také jeho zpronevěru...."

Po těch slovech popadl dívku za rameno.

"Teď půjdeš se mnou!"

Na to ta hloupá osůbka patrně nebyla připravena. Všecka zoufalá vrhla se k nohám paniným, prosíc ji, aby jí to odpustila. Pravila, že by nesměla nikdy už svým rodičům na oči přijíti, kdyby byla zavřena.

"Já bych myslel, že byste jí mohla odpustiti," pravil jsem tiše domácí paní. —

Toto vmísení se moje patrně popudilo paní Aldóovou.

"O tom zbytečně mluviti," pravila. "Těm, kteří se za účelem krádeže do bytu vloupají, možno spíše odpustiti, nežli domácímu zloději. Domácí zloděj zneužívá důvěry, a proto patří k nejprotivnějším tvorům na světě."

Bezděky musil jsem si vzpomenouti na Kolomana Aldóa, v nějž jeho představení tak velkou důvěru měli.

"Já na vašem místě přece bych jí teď odpustil.."

"Proč na mém místě? Proč teď?"

"Sama jste pravila, že je dcerou inteligentních a vážených lidí."

Paní Aldóová, jež nerada od svého upustila — přesvědčil jsem se o tom za dřívějších s ní sporů — hned tu byla s odpovědí: "Kdyby byla dcerou nevzdělaných rodičů, spíše bylo by jí možno prominouti. Ale tak dostalo se jí přiměřeného poměrům jejím vzdělání. Ví dobře, co je dobrého a co zlého, co se smí a nesmí. Zločin intelligentního člověka mnohem tížeji na váhu padá, než člověka nevzdělaného."

Zlodějka asi neporozuměla, o čem jsme hovořili, ale na každý způsob pochopila, že jestli od koho, tedy jedině ode mne může se nadíti pomoci. S rukama sepjatýma, se slzami v očích a všecka zoufalá hleděla na mne. I vyhodil jsem svého posledního touše.

"Uvažte, že z lásky zhřešila!"

Domácí paní se trpce usmála.

"Odpustila bych jí, kdyby to bylo z hladu spácháno. Ale hladu neměla. — Měla se dobře u mne, to musí ona sama vám říci. Zacházela jsem s ní, jako by byla k naší rodině přináležela. Už jsem jí také koupila dárek k vánocům.."

Při těch slovech dala se dívka, nevím proč, do usedavého vzlykotu. Z očí slzy jí jen pršely.

Paní Aldóová pak pokračovala:

"Víte, že nejsem hrda. Ale nemohu vystáti takové sentimentální mudrování. Každý přece ví, co dělá. Každý jest zodpovědným za to, ci činí. Odveďte jí, prosím!"

Poslední slova promluvila k tajnému. Dívka vrhla se na zem a začala řvát, jako ta němá tvář, již na jatky vedou. Však také jako němou tvář vykopal jí detektiv z pokoje. Ve dveřích ještě přimkla se nešťastnice k dveřejím. Julka, jež z celého toho výjevu měla hroznou, mně naprosto nepochopitelnou radost, vlastnoručně jí ruce odtrhla. Nezapomenu nikdy toho hrozně smutného pohledu, jaký tu na mne bonna vrhla.

Paní Aldóová utekla před tím trapným výjevem do vedlejšího pokoje. — Když venku ztichlo řvaní "bonnino," vyšla opět za mnou. Její sice krásná tvář byla v té chvíli vzdorem skoro hranatá. Chvíli mlčky sem a tam chodila, konečně se přede mnou zastavila.

"Byla to vlastně škoda, že jsme se pro tu maličkost nepohodli. — Nemyslíte?"

Nevěděl jsem, co bych jí na to odpověděl. Duše má byla plná trpkosti a hořké nevole. Paní Aldóová jala se přemítati, jak by o něčem jiném řeč začala.

"Ale byla bych docela zapomněla," pravila, "co mně vlastně vzkazuje můj muž?"

"Vzkazuje vám, abyste mu odpustila, můžete-li. Nevrátí se už domů, poněvadž se dopustil velkého zpronevěření."

Už to bylo venku. Ale v příštím už okamžiku byl bych si přál, abych se byl němým narodil. Teď už zase hleděla na mne táž paní bledá jako mrtvola, s rukama sepjatýma a s výrazem zoufalství v očích.

Vyučen.

Črta. Napsal Vlad. Hatlák.

Jan po čtyřletém učení vstupoval dnes poprvé do dílny nějak rád, tak nějak vesel. Jeho soudruzi učni pohlíželi na něho jaksi tajemně, jaksi závistivě, a to vše zdálo se mu dnes tak radostným, tak nějak ho povznášejícím před ostatními.

"Dnes dostanu za vyučenou!" prohodil k nejstaršímu svému soudruhu v učení a tento kolportoval tuto zvěst dále a dále po dílně, až jeden z nejmladších řekl totéž jednomu z pomocníků a zvěst tato rozšířila se i na pomocnictvo, že:

"Jan bude dnes jmenován pomocníkem."

Jan obíral se se se svými myšlénkami. Nepřemýšlel více o tom, co mu bývalo snésti různých příkoří a ústrků nejen od dělníků ale i od starších spoludruhů, kteří neměli ho rádi pro jeho zvláštní se osamocování a pro jeho nesdílnost.

Ne, na to nemyslil a také zapomněl již na to, že jeden z nedávno vyučených jeho soudruhů včera pokořil ho před nejmladšími učni tím, že poslal si ho pro pivo.. Jak mu bylo v té chvíli!..

Viděl se, jak nastoupil jako mladý student do učení proto, že otec a matka neměli prostředků k vydržení dalších jeho studií a jak hned prvního dne poslali ho dělníci v modré haleně na ulici, někam do veřejných sadů s ohromným džbánem pro vodu. Styděl se, cítil, jak byl rudým ve tváři, a když potkal v sadech dívku, kterou jako studentík vídal v jisté známé domácnosti zdálo se mu, že shoří. Zdálo se mu, že jistě býval by oslepl studem, kdyby so mu oči nebyly zalily slzami. Ona, pro kterou plálo jeho mladistvé srdce, si umouněného kluka ani nevšimla. — Tentýž pocit zakusil také včera, když šel s pivem po ulici ve své umazané modré haleně pro své bývalé soudruhy.

Potkal dceru souseda, stavitele Holanského. Děvče krásné jako obrázek, o kterém se mu zdálo, že jím neopovrhuje, naopak, že se mu líbí. Obrátil se s pivem na druhou stranu, zapýřen až po uši, ale vše marno. Maruška hleděla přímo v jeho zarudlou tvář a smála se. Pozoroval to a nemohl odolati zahledět se též v její hezkou tvářičku. V tomtéž okamžiku však zdálo se mu, že se mu vysmívá..

Proklínal své soudruhy, proklínal i svůj osud, vyšel z dílny a plakal sám nad sebou.

Jak jinak dnes již se mu dýchalo! Nemyslil na nic, jen jak se mu nyní povede, jak bude doma vše jiné, jak bude studovati, aby se vymanil ze všeho toho, co ho dříve tak bolelo. Těšil se, až matce dá první peníze a řekne jí: Prosím, mami, teď ale chtěl bych, abychom si našli větší byt, kde bych též já měl svůj koutek!

Hleděl s jednoho pomocníka na druhého a cítil v srdci jistou hrdost, že dnes naposledy budou mu říkat t y a že nebudou mu moci poručiti to či ono, aby jim vykonal.

Zachvěl se.. Nač nemyslil, nač zapomněl, vynořilo se mu nyní opět v mysli.. Kdyby ho tak dnes ještě někdo chtěl poslat schválně buď pro vodu nebo pivo? Pojednou pojala ho hrůza nad tou myšlénkou a ihned sklonil se nad svou prací, aby zakryl hlavu studem sám před sebou..

Pracoval horečnatě, ani od práce se nehnu.. Bál se pojednou vlastního pohybu, aby na sebe neupozornil někoho z dělníků, kteří měli tak častá přání.

"Jan dnes bude vyučen!" zaslechl nedaleko sebe jednoho z dělníků, ale ani si toho nevšiml. Pojednou ze vší té radosti neměl radost skoro žádnou.

Krčil se jenom a pracoval..

V koutě na druhé straně dílny ho někdo zavolal.

Jan pohlédl v onu stranu. Byl to dílovedoucí.

Běžel ihned.

"Ty budeš dnes vyučen?" polo tázavě polo jako rozkazovacím způsobem oslovil ho dílovedoucí.

"Prosím, pane Pilňáček."

"No, to si musíš obstarat příslušné věci u gremia sám!" prohodil dále dílovedoucí. "Máš peníze?"

Jan věděl, že bude potřebovati peněz k vyučení a proto již dávno měl povinných svých 10 korun přichystaných, s nimiž se nyní vytasil.

"Tak se obleč a jdi!"

Jan si oddechl. Omyl se, převlékl do svého občanského šatu, sebral spisy potřebné pro jmenování vyučeným a šel. Kámen spadl mu se srdce, že tímto způsobem uvaruje se jiným posilkám.

Kráčel přímo, jako struna, městem, pohlížeje se zalíbením na vše kolem sebe. Vše bylo mu tak krásným a divil se, že dříve se mu ulice tak z celé duše protivily..

Vešel do gremiální budovy....

Srdce mu mocně tlouklo v prsou, ale dovedl se ovládati....

V místnostech přijal ho starý úředník neobyčejně zdvořile, což Janovi dodalo odvahy.

"Prosím, pan Jandík poslílá mne, abych se ohlásil jako vyučený," oznamoval Jan, podávaje jednou rukou úředníku své dokumenty.

"Mhm.." bylo odpovědí úředníka, který vzal spisy od Jana a nechal ho státi.

Jan pohlížel kolem sebe. Viděl zde vyfotografovány různé živnostenské závody, různé podniky průmyslové, několik neznámých mu fotografií pánů, kteří asi v gremiu byli činnými a nad vším tím kraloval ohromný obraz koupajících se víl.

Jan spočinul okem na tomto obraze a zrak jeho topil se v namalovaných tu vodách a pohlížel na krásně zobrazené tu víly, když pojednou tázal se ho úředník:

"Jak se jmenujete?"

Jan věděl, že má vše po ruce, že tedy ví, a usmál se, načež úředně skroušeným hlasem vyslýchané strany odpověděl:

"Jan Dlouhý."

"Jak jste stár?"

"Devatenáct let, prosím."

"Studoval jste čtyři třídy gymnasia?"

"Ano."

"Proč vás nenechali studovati dále? Byl jste uličník, neučil jste se!"

Jan viděl všecku tu bídu a touhu po dalším vzdělání pojednou před sebou. Zapýřil se a neodpověděl.

"Vidíte, mohl jste být letos také již hotov a mohlo z vás něco být!" káral úředník Jana, podávaje mu výučný list. "Co je z vás teď? Nic," odpověděl si úředník sám, vida Jana, jak bolestně hledí ve tvář jedné víly na obraze, jako by ji prosil o přispění.

"Tak já vám přeji všecko dobré. — Můžete jít!"

Jan ani nepoděkoval, ani se neporoučel. Bolest sevřela pojednou jeho duši a byl by nejraději vykřikl na celý dům a výučný list v ruce byl by roztrhal a zahodil.

Smáčkl papír v ruce a kvapným krokem zmizel z domu, kde byl nevědomě, ale přece jen tolik potupen..

Za chvíli na to vešel do dílny.

Ve tváři jeho nezračilo se nic. Nenalezl v ní nikdo ani radosti, ani žalosti žádné. Zdál se nějak otupen. Vešel do dílny, podával výučný list dílovedoucímu, převlékl se do svého modrého pracovního obleku a pracoval bez zájmu na pravo i na levo.

"Jan bude dnes vyučen!"

"To se musí oslavit!"

"Co budeš platit?" všecky ty fráse a věty dotýkaly se ho tak, jako by ani nebyly proneseny. Ani na ně neodpovídal.

Dělníci hleděli po něm uštěpačně. Jim zdálo se toto jednání Janovo nadýmáním se, cítili v něm pohrdání jimi a vše možné a proto nescházelo též na různých vtipech o něm, které musil snášeti bez odmluvy, aby se mu ještě dnes některý z dělníků v poslední den nemstil.

Doma také nebyl v poledne tak veselým, jak rodiče jeho v ten den považovali za samozřejmé a na žerty a vzpomínky matky a otce a jich děkování bohu, že je dnes konec již jeho době učení, ani neodpovídal.

Zdálo se mu pojednou, že o něho se jim jedná jen potud, že bude dávati domů peníze, ale je-li též poněkud šťasten, na tom že jim pramálo záleží.

Mlčel a hned po obědě odešel z domu..

Toulal se sadem, až octnul se ve své otupělosti myšlénkové za městem u potoka. Dříve již byl utrhl větévku v sadě, z níž oškubal všecky listy a stonky a ohánět se s ní..

Nyní, když přikročil k vodě, uviděl se tu na břehu brouzdati malé rybičky lapající ve vzduchu.. Zdálo se mu, jakoby se snažily vylézti na břeh, jakoby chtěly zkusiti života lidského. Zasmál se a mrštil proutkem po vodě.

Rybky se rozutekly, ale jedna zmítala sebou na pokraji....

Jan ji prutem byl šlehl a asi poranil..

Hleděl blbě na zmítajícího se tohoto nevinného tvora, jím raněného, a bylo mu pojednou nebožáčka líto. Vztáhl ruku do vody, chopil se rybky a hodil ji opatrně dále do vody hlubší, Rybka se třepetala, vystrkovala svou hlavičku nad vodu a zdálo se, že naříká nebo snad i proklíná svého nepřítele.

Jan vzpomněl si na sebe a přirovnával svůj život k mlčící a trpící rybě.

Tato zmizela již z jeho mysle, ale když se zase vzpamatoval, uviděl ji opět u břehu převrácenou a mrtvou.

"Konec.." zašeptal, vzav rybku do rukou a hledě na ni.. Pak ji hodil do proudu.

Viděl, jak z hlubin vynořila se ryba velká a jak malá zmizela v její tlamě.

Vrhl v tu stranu prutem a kvapným krokem odcházel nazpět do města, do dílny, v níž pracoval.

Přišel poslední.

Dělníci i učňové byli již všichni pohromadě a dílovedoucí vyhlížel již ze svého okénka, kdo ještě schází.

Nejstarší dělník, jemuž byl Jan k ruce, přivítal ho starou, v dílně obvyklou frází:

"No, no, měl's ryby?"

Jan neodpověděl. Byl uhřát spěchem do dílny a to bylo dostatečnou omluvou.

— — — — — — — — — — — —

Kdo byl někdy v sobotu odpoledne nebo v pondělí v některé dílně, kde pracuje několik dobrých kůstek, zajisté pochopí, že Jan dlouho zádumčiv nebyl.

Těch několik krejcarů, které dělník dostane, hledí každý užiti jak může a těší se na ně, rozpočítávaje je celé odpůldne, kam co dá, kterou "díru" napřed ucpe a obyčejně končívají takovéto rozpočty tím, že jeden z dělníků řekne: "Já jsem pracoval, moje jsou peníze!"

A více se s rozpočtem nenamáhá nikdo.

Počnou se vyprávěti různé anekdoty nebo se počnou přetřásati všemožné události ze života dělnického, až se přijde na "pytel", jak v názvosloví dělnickém říká se výpovědi.

Tyto rozmluvy bývají nejzajímavější, ač ne příliš veselé. Pozorovateli často připadá, že jsou to rozmluvy podobné těm, jaké se v různých kruzích rodinných na besedách vedou o strašácích.

Jak často se stává, že takového strašákového vypravovatele cesta domů pořádně vystraší, tak často se také i stává, že takového vypravovatele "o pytlech" skutečně téhož ještě večera potká výpověď....! Tu nevesele se pokročí z kanceláře zaměstnavatele s několika zlatými v ruce a s bolestným sevřením rtů.

Soudruzi vědí už, co se zde stalo..

Pán rozmlouval s dělníkem při výplatě — tot' výpověď!

Jak poskočí mu srdce, když vyjde ven na ulici a pomyslí si, "ještě ne, ještě o týden déle budu v zaměstnání.."

Vždycky však nedochází k těmto hovorům a reminiscencím. Také dnes se o nich nemluvilo.

Měli ve svém středu vyučence, a to přišlo se na jiné myšlénky a každý ze starších dělníků měl své: "Když já jsem byl!.." pohotově.

Jan naslouchal, nebylo mu již odporno škádlení a také dávno již nemyslil na to, co bylo před několika hodinami se mu přihodilo.

Byl předmětem rozmluvy, každý přicházel s nějakou radou, s nějakým pokynem, a to lichotí nejen mladíkovi, vstupujícímu do života, ale často i starce to potěší.

Tak uběhlo odpůldne a blížila se pomalu hodina výplaty.

Dělníci omývali se jeden po druhém, padlo také několik vtipů o tom nebo onom, modré bluzy počali se sebe svlékati a baliti, aby je vzali domů vyprati, když pojednou zavolal dílovedoucí:

"Jene!"

Jan rychle běžel do kanceláře.

Dílovedoucí na to zavolal i ostatní dělníky. Všichni obléčeni přišli do jednoho a čekali, když dílovedoucí pojednou povýšeným hlasem začal:

"Tak, pánové, oznamuji vám, že zde Jan Dlouhý je dnešním dnem vyučen a považován za pomocníka. Vezměte to na vědomí a zůstaňte mu přáteli."

Na to obrátil se k Janovi a pokračoval: "Tak tímto dnem považován jsi za vyučeného. Zde máte svůj výučný list. Mějte se dobře."

"Jan usmál se přechodu dílovedoucího z ty na vy, a jelikož pan dílovedoucí neměl více již co říci, šli dělníci z kanceláře. V dílně seskupili se kolem Jana a všichni mu blahopřáli.

Jan tiskl dojat každému z nich pravici..

Dílovedoucí vyvolával již jména k výplatě....

Došlo na Jana:

"Jan Dlouhý!"

Jan pokročil do kanceláře. Měl bráti poprve pomocnické služné.

Dílovedoucí vyplatil mu na stůl několik zlatých..

Jan shrábl je a chtěl odejíti.. ..

"Pane Dlouhý," zastavil ho dílovedoucí. "Z nařízení pana šéfa dávám vám čtrnáctidenní výpověď!"

Jan pohlédl na dílovedoucího zmateně.

"Nerad to činím, ale musím!" dokládal dílovedoucí.

Jan zrudl ve tváři, oči zalily se mu slzami a co nejrychleji vyrazil z kanceláře ven na ulici.

Dělníci, vidouce, co se děje, věděli, kolik uhodilo.

"Dostal výpověď!" šeptali si učňové.

— — — — — — — — — — — —

V pondělí stálo v dílně o jednoho nového učně více.

Jan se usmíval. Hlavou bouřila mu řada myšlének, jež neprosloviл.

Uprchlíci.

"Hádejte, kde jsem požíval posledního roku vánoční husu," pravil přítel Konstantin stíraje ubrouskem stopy omáčky s bílého vousu.

Věděli jsme, že náš přítel zdržoval se tehdy ve své vlasti, v Rusku, proto jsem odpověděl:

"Strávil jste patrně v kruhu své rodiny krásnou vánoční husu, jež zastřelena byla na březích vašich sibiřských řek, které jsou širší, než naše moře."

Konstantin zavrtěl hlavou.

"Ne," pravil, "opustil jsem své příbuzné a jel po celý týden cestou k Evropě. Cestoval jsem v saních, bych dosáhl Irkutska, parníku a dráhy. Měli jsme vypočítáno, že dospějeme do města večer před vánocí a zamýšleli jsme týden se tam zdržeti. Leč cesty byly špatné, sníh ošlíval naše koně tak silně, že asi k sedmé hodině, několik kilometrů před Irkutskem musili jsme u prvního domku vesnice Zitmy zastaviti a vypřáhnouti.

Jako skoro všechny sibiřské vesnice jest i Zitma dlouhou silnicí, jež vede do Evropy. Naše koně sami zastavili před prvním papraskem světla, který padal přes cestu. Noc byla tak černá, že nebýti toho světla, byli bychom domek jistě minuli. Než můj kočí, jejž světlo probudilo, skočil se saní a zaklepal na dvéře.

"Heda! Jest zde někde na blízku hospoda, strýčku?" tázal se mužíka velice ctihodného vzezření, který ve své červené košili s lampou v ruce objevil se na prahu domku.

"Proč hledáte hospodu?" tázal se stařec, "můj dům otevřen jest vždy hostům zvláště o vánocích a moje stáj pro jeho koně."

"Mám sebou cestujícího!"

"Také on jest mi vítán!"

Za těchto slov postavil mužík lampu, vystoupil z domku a přiblížil se k saním, žádaje mne velice zdvořilým tonem, bych sestoupil.

Seznal jsem ihned, že náš hostitel je sedlákem z majetnější třídy a pohled na domek potvrdil toto mínění. Budova byla dle tamního obyčeje rozdělena dosti širokou chodbou na dvě světnice: v pravo "gornica", t. j. světnice pro slavnosti, místnost to, v níž nalézal se nejpěknější nábytek a visely obrazy; v levo nalézala se kuchyně, do níž jsme vstoupili.

Při našem objevení zvedla se žena mužíkova a obě její dcery, by nás pozdravily, a dědeček slezl s pece, s níž dohlížel na otáčení rožně.

Pamatuji se že to byl velice starý muž; smál se hlasitě, když podával nám ruku, jako ten, kdo nemá již svůj rozum v pořádku.

"Dremjo," pravil náš hostitel, obrátiv se k své starší dceři, "přenech své místo cestujícím, aby se zahřáli."

Mladé děvče s prostou líbezností odebralo mi kožich; bylo oděno v červený sarafan, jaký nosí k vdavkám určená děvčata, její vlasy v jediný cop spletené nasvědčovaly však, že není ještě zasnoubena.

"Přeji ti muže dle tvého srdce," pravil jsem a posadil se na dřevěnou stolici, kterou mi přistrčili k ohni.

Děvče se zardělo a opustilo světnici.

Dědeček schoulil se skoro až k mým nohám. Oči jeho zdály se pohlcovati husu, pekoucí se na rožni. Chvílemi podíval se na mne a smál se znovu.

Mohlo se skutečně mysliti, že náš hostitel čekal jen na tento přírůstek hostů, by s nimi sdíleti mohl vánoční hostinu; onoho večera nalézaly se na tabuli veškeré lahůdky, jichž sibiřský mužík jen jednou do roka si může dopřáti; v prvé řadě dle zvyku kapustová polévka, "tší", pak sýr a máslo, hovězí maso, dále pověstná pečená vánoční husa a konečně cedrové oříšky, by očistily se hrdlo a jazyk od mastnoty, celek pak zapíjel se "kvasem" a kořalkou.

Hostina vystrojena byla v slavnostní světnici, již k naší poctě otevřeli.

V celku bylo nás asi deset osob u stolu — můj kočí a já seděli jsme zcela nahoře, na čestném místě.

Když jsem vstoupil do veliké místnosti, spozoroval jsem u okna malý stolek, na němž stála lampa, nádoba s kvasem a chléb; vždy, když přinesena byla nová mísa, zvedla se starší dcera a položila jeden z nejlepších kousků na tento stolek.

Zvědavě tázal jsem se mužíka:

"Zdá se, že host, který jest ti drahým, zmeškal slavnostní večeři? Nebo máš milého příbuzného v domě, který pro nemoc nemůže hostiny se súčastniti?"

Všichni mlčeli a zraky hostí obrátily se k našemu hostiteli s tak zjevnými rozpaky, že jsem byl celý popleten; leč tento odpověděl, bez rozpaků a vážným tonem:

"Tento chléb, tato lampa a tento nápoj dávány jsou na stranu každodenně v našich domech pro ty, kteří nesmějí býti viděni."

Po tomto vysvětlení počalo se opět píti a zavzněly písně.

Odpovědi mužíkově jsem dobře nerozuměl, proto použil jsem chvilky, kdy při povstávajícím veselí a účinku nápojů nebyl dáván tak na nás cizí pozor a tázal jsem se své sousedky:

"Kdo jsou ti, již nesmějí býti viděni?"

"Brod'adi," odpovědělo mladé děvče a položilo prst na ústa, "uprchlíci."

Na to jsem ovšem nevzpomněl; vesnice Zitma jest jednou z prvních na silnici vedoucí do Evropy, přichází-li se z Nerčinska, kde se nacházejí doly, v nichž pracují trestanci.

Poněvadž tato trestnice jest jednou z nejhroznějších, prchají odtud odsouzenci každoročně ve stech. Rozumí se, že útěk svůj provádějí nejraději z jara. Leč ne vždy volí se příležitost útěku; chopí se jí, jakmile se jen naskytne. Stane-li se tak v zimě, není možno mysliti ihned na dosažení Evropy i snaží se tudíž uprchlíci zvdáliti se asi sto mil od místa, hledajíce přístřeší a službu u sedláků.

Ostatně mohou uprchlíci na cestě z nitra Sibíře až k Uralu žíti z almužny. I kdyby měli peníze, hostince nebyly by pro ně bezpečným útulkem.

Putují v noci jednotlivě a mohou s určitostí na to počítati, že na své cestě naleznou osvětlená okna, jež potřebují jen rozevříti, by nalezli kus chleba a sklenici kvasu, jež pro ně jsou připraveny. Pomáhá se jim, nebot' "jest to vůle boha, který jim cestu k útěku ukázal". Nikdo však jich nechce vidět, aby nepřišel v pokušení, kdyby pronásledující je vojáci dotazovali se po nich a žádali za popsání jich osob.

Mezitím co mladé děvče vyprávělo mi slabým hlasem tyto podrobnosti, přiměl nás slabý náraz na okno, jež se za námi nacházelo, že jsme se rychle ohlédli. Ihned, jako jedním rázem, umlkl zpěv pijáků a oči všech obrátily se k malému oknu, jež bylo z venčí nárazem napolo otevřeno. Současně pravil nějaký hlas, jenž z temné noci, ze sněhu venku přicházel, tato slova:

"Bůh buď s vámi!"

"Rovněž i s tebou!" odpověděl mužík. Vstal a pokračoval, aniž by své místo opustil:

"Očekávali jsme tě; tvá večeře jest připravena!"

Venku bylo možno rozeznati šramot, jako by někdo na sněhu dupal; pak zavrzlo okno, otevřelo se ještě více a objevila se ruka; hledala nějaký okamžik, pak chopila se chleba a zmizela v temnu noci.

Povstali jsme také, následujíce příkladu svého hostitele. Nikdo nemluvil. Jen starý děd smál se jako dříve.... A podruhé objevila se neznámá ruka, chopíc se láhve.

"Vezmi jí sebou," pravil mužík, aniž by hlavu otočil; "jsou vánoce; přeješ si ještě něčeho?"

"Modlete se za mne!" pravil hlas.

Bylo slyšeti sténání muže, který v dlouhých doušcích pil, pak onět šramot kroků, které se vzdalovaly po skřípajícím sněhu.

* * *

Konstantin umlkl; hleděl strnule před sebe a jeho zraky bloudily, jako by hledaly ony vzdálené lampy mužíků, jež z vnitra Asie až ku prahu Evropy v sibiřské noci osvětlují cestu těm, "kteří nesmějí býti viděni."

Slib.

Od Giacoma Cimarosa.

Každá, i ta nejmenší vesnička italská, má svůj vlastní masopust. Tak tomu bylo i v té malé dědině pohorské, která se bála blízko Říma tak na stráni. —

Když Smoltani Beppo pásával pod vesnicí na úpatí hory své kozy, tu nejednou přemýšlel o tom, jak by to bylo krásné, kdyby měl milenku, s kterou by si mohl zatančiti a někdy i podívati se do Říma na karneval.

Byl však náramně chudý, a jen potajmu miloval Julinku Brasiovu. O novém roce vyznal své vyvolené lásku, a ta mu v odpověď dala, že ho sice také vášnivě miluje, že však otec její, jakomý kramář, nikdy nedá jim svolení ke sňatku.

Beppo přes to přese vše odebral se u starého a odkryl mu tajemství svého srdce. Ale náramně špatně pochodil. Lakomec osopil se hrubě na drzého nápadníka a zapřísahl se u přítomnosti několika svědků, že teprve tehdá dá svou dceru i s celým značným věnem takovému umazanému pastýři koz, až se tak na rozumu pomate, že vyběhne na náměstí bos a v košili.

Beppo po tomto hrubém odmítnutí odešel smutně domů. Zde proběhlo mu mozkem na tisíce různých plánů. Konečně napadla mu skvostná myšlénka, s kterou bez odkladu